

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 5.6.2019
COM(2019) 512 final

Σύσταση για

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

**σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Ιταλίας του 2019 και τη
διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας της
Ιταλίας του 2019**

Σύσταση για

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Ιταλίας του 2019 και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας της Ιταλίας του 2019

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 121 παράγραφος 2 και το άρθρο 148 παράγραφος 4,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου, της 7ης Ιουλίου 1997, για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών¹, και ιδίως το άρθρο 5 παράγραφος 2,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2011, σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών², και ιδίως το άρθρο 6 παράγραφος 1,

Έχοντας υπόψη τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

Έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Απασχόλησης,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Στις 21 Νοεμβρίου 2018, η Επιτροπή ενέκρινε την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης, η οποία σηματοδότησε την έναρξη του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2019 σχετικά με τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών. Έλαβε δεόντως υπόψη τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων που διακηρύχθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή στις 17 Νοεμβρίου 2017. Οι προτεραιότητες της ετήσιας επισκόπησης της ανάπτυξης εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 21 Μαρτίου 2019. Στις 21 Νοεμβρίου 2018, βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011, η Επιτροπή ενέκρινε επίσης την έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης, στην οποία η Ιταλία συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών για τα οποία επρόκειτο να πραγματοποιηθεί εμπεριστατωμένη επισκόπηση. Την ίδια

¹ ΕΕ L 209 της 2.8.1997, σ. 1.

² ΕΕ L 306 της 23.11.2011, σ. 25.

ημερομηνία, η Επιτροπή εξέδωσε επίσης σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 21 Μαρτίου 2019. Στις 9 Απριλίου 2019, το Συμβούλιο εξέδωσε τη σύσταση για την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ («σύσταση για τη ζώνη του ευρώ»).

- (2) Ως κράτος μέλος με νόμισμα το ευρώ και λαμβανομένης υπόψη της στενής διασύνδεσης των οικονομιών της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, η Ιταλία θα πρέπει να διασφαλίσει την πλήρη και έγκαιρη εφαρμογή της σύστασης για τη ζώνη του ευρώ, όπως αποτυπώνεται στις κατωτέρω συστάσεις 1 έως 5. Συγκεκριμένα, τα μέτρα στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, της δικαιοσύνης και του ανταγωνισμού θα συμβάλουν στην εφαρμογή της πρώτης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ όσον αφορά τις ανθεκτικές αγορές προϊόντων και την ποιότητα των θεσμών· η εστίαση της οικονομικής πολιτικής που αφορά τις επενδύσεις στους συγκεκριμένους τομείς και η χρήση έκτακτων εσόδων για τη μείωση του δημόσιου χρέους θα συμβάλουν στην εφαρμογή της δεύτερης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ όσον αφορά τη στήριξη των επενδύσεων και την ανασύσταση των αποθεμάτων ασφαλείας· τα μέτρα για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας και τη μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης από τους παραγωγικούς συντελεστές θα συμβάλουν στην εφαρμογή της τρίτης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ όσον αφορά τη λειτουργία της αγοράς εργασίας, και τα μέτρα για τη βελτίωση των ισολογισμών των τραπεζών θα συμβάλουν στην εφαρμογή της τέταρτης σύστασης για τη ζώνη του ευρώ όσον αφορά τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.
- (3) Η έκθεση χώρας του 2019 για την Ιταλία³ δημοσιεύθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2019. Στην έκθεση αξιολογήθηκαν η πρόοδος της Ιταλίας όσον αφορά την εφαρμογή των ειδικών ανά χώρα συστάσεων που εκδόθηκαν από το Συμβούλιο στις 13 Ιουλίου 2018, η συνέχεια που δόθηκε στις συστάσεις που είχαν εκδοθεί τα προηγούμενα έτη και η πρόοδος της Ιταλίας ως προς την επίτευξη των εθνικών στόχων της στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Επιπλέον, η έκθεση περιλάμβανε εμπεριστατωμένη επισκόπηση δυνάμει του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011, τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύθηκαν επίσης στις 27 Φεβρουαρίου 2019⁴. Με βάση την ανάλυσή της, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Ιταλία αντιμετωπίζει υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες. Ειδικότερα, το υψηλό δημόσιο χρέος και η παρατεταμένη υποτονική δυναμική της παραγωγικότητας συνεπάγονται κινδύνους με διασυννοριακό αντίκτυπο. Η ανάγκη να αναληφθεί δράση για να μειωθεί ο κίνδυνος δυσμενών επιπτώσεων στην ιταλική οικονομία και την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, δεδομένου του μεγέθους και του διασυννοριακού αντικτύπου της ιταλικής οικονομίας, είναι ιδιαίτερα σημαντική.
- (4) Στις 19 Απριλίου 2019, η Ιταλία υπέβαλε το οικείο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων του 2019 και το οικείο πρόγραμμα σταθερότητας του 2019. Για να ληφθεί υπόψη η διασύνδεσή τους, τα δύο προγράμματα αξιολογήθηκαν ταυτοχρόνως. Στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Ιταλίας του 2019 εξετάζονται μόνο εν μέρει τα διαρθρωτικά ζητήματα που τέθηκαν από τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του 2018 και συχνά απουσιάζουν λεπτομέρειες σχετικά με τις λίγες νέες δεσμεύσεις που περιέχει, καθώς και σχετικά με το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής τους. Ωστόσο, η μεταρρυθμιστική του στρατηγική στηρίζεται σε μείζονος σημασίας μεταρρυθμίσεις που βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη σε διάφορους τομείς, επιδεικνύοντας ότι υπάρχει σε

³ SWD(2019) 1011 final.

⁴ COM(2019) 150 final.

μεγάλο βαθμό συνέχεια σε σύγκριση με τα προηγούμενα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων.

- (5) Οι σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις ελήφθησαν υπόψη στον προγραμματισμό των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων («ΕΔΕΤ») για την περίοδο 2014-2020. Όπως προβλέπεται στο άρθρο 23 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁵, όπου είναι αναγκαίο για τη στήριξη της εφαρμογής σχετικών συστάσεων του Συμβουλίου, η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από ένα κράτος μέλος να επανεξετάσει και να προτείνει τροποποιήσεις του οικείου συμφώνου εταιρικής σχέσης και των σχετικών προγραμμάτων. Η Επιτροπή έχει παράσχει περαιτέρω λεπτομέρειες για τον τρόπο με τον οποίο θα κάνει χρήση αυτής της διάταξης σε κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή των μέτρων που συνδέουν την αποτελεσματικότητα των ΕΔΕΤ με τη χρηστή οικονομική διακυβέρνηση⁶.
- (6) Η Ιταλία υπάγεται επί του παρόντος στο προληπτικό σκέλος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και υπόκειται στον κανόνα για το χρέος. Στο οικείο πρόγραμμα σταθερότητας του 2019, η κυβέρνηση αναμένει ότι το ονομαστικό έλλειμμα θα αυξηθεί από 2,1 % του ΑΕΠ το 2018 σε 2,4 % το 2019 και ότι στη συνέχεια σταδιακά θα μειωθεί στο 2,1 % το 2020 και στο 1,5 % έως το 2022. Οι εν λόγω προβλέψεις στηρίζονται στην παραδοχή αύξησης του ΦΠΑ (1,3 % του ΑΕΠ το 2020 και 1,5 % του ΑΕΠ από το 2021), η οποία νομοθετήθηκε ως «ρήτρα διασφάλισης» για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων από το 2020. Βάσει του εκ νέου υπολογισθέντος διαρθρωτικού ισοζυγίου⁷, ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος, ο οποίος έχει αλλάξει από ισοσκελισμένη δημοσιονομική θέση σε διαρθρωτικούς όρους το 2019 σε πλεόνασμα 0,5 % του ΑΕΠ σε διαρθρωτικούς όρους από το 2020, δεν προγραμματίζεται να επιτευχθεί εντός της περιόδου του προγράμματος. Μετά από αύξηση το 2018 (στο 132,2 % του ΑΕΠ, από 131,4 % το 2017), ο δείκτης χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ προβλέπεται στο πρόγραμμα σταθερότητας του 2019 να αυξηθεί κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σε 132,6 % το 2019, και να μειωθεί σε 128,9 % έως το 2022. Οι εν λόγω προβλέψεις στηρίζονται στην παραδοχή ύπαρξης εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις ύψους 1% του ΑΕΠ το 2019 και 0,3 % το 2020. Το μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι εν λόγω δημοσιονομικές προβολές είναι ευλογοφανές. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια οι αυξήσεις του ΦΠΑ που νομοθετήθηκαν ως «ρήτρες διασφάλισης» καταργήθηκαν συστηματικά χωρίς κατάλληλα εναλλακτικά χρηματοδοτικά μέτρα, και οι στόχοι των ιδιωτικοποιήσεων δεν έχουν επιτευχθεί πλήρως. Με την προϋπόθεση ότι δεν θα υπάρξει αλλαγή πολιτικής, στις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2019 αναμένεται χαμηλότερη αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ και υψηλότερο δημόσιο έλλειμμα για το 2020 από ό,τι προβλέπεται στο πρόγραμμα σταθερότητας του 2019.

⁵ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 320).

⁶ COM(2014) 494 final.

⁷ Κυκλικά προσαρμοσμένο ισοζύγιο, μη συνυπολογιζομένων των έκτακτων και των προσωρινών μέτρων, όπως υπολογίσθηκε εκ νέου από την Επιτροπή με χρήση της από κοινού συμφωνηθείσας μεθοδολογίας.

Οι προβλέψεις της Επιτροπής δεν ενσωματώνουν την αύξηση του ΦΠΑ που νομοθετήθηκε ως «ρήτρα διασφάλισης» το 2020.

- (7) Στις 5 Ιουνίου 2019, η Επιτροπή εξέδωσε έκθεση, η οποία καταρτίστηκε σύμφωνα με το άρθρο 126 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ, λόγω μη συμμόρφωσης της Ιταλίας με τον κανόνα για το χρέος το 2018. Μετά την αξιολόγηση όλων των σχετικών παραγόντων, η έκθεση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι θα πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν υπάρχει συμμόρφωση με το κριτήριο του χρέους, όπως ορίζεται στη Συνθήκη και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/1997 του Συμβουλίου και ότι, ως εκ τούτου, δικαιολογείται διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος που βασίζεται στον δείκτη χρέους.
- (8) Μετά από αίτημα στο αναθεωρημένο σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος του 2019, το πρόγραμμα σταθερότητας του 2019 επιβεβαιώνει ότι οι δημοσιονομικές επιπτώσεις της κατάρρευσης της γέφυρας Morandi στη Γένοβα και των εξαιρετικά δυσμενών καιρικών συνθηκών που σημειώθηκαν το 2018 ήταν σημαντικές και παρέχει επαρκείς αποδείξεις για το εύρος και τη φύση των εν λόγω πρόσθετων δημοσιονομικών δαπανών. Ειδικότερα, στο πρόγραμμα σταθερότητας του 2019 επισημαίνεται ότι ο προϋπολογισμός του 2019 περιλαμβάνει έκτακτες δαπάνες ύψους περίπου 0,2 % του ΑΕΠ σχετικά με ένα έκτακτο πρόγραμμα συντήρησης του οδικού δικτύου και ένα προληπτικό σχέδιο περιορισμού των υδρογεωλογικών κινδύνων. Λόγω της άμεσης σύνδεσης με την κατάρρευση της γέφυρας Morandi στη Γένοβα και τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες του 2018, θα μπορούσε να εξεταστεί η ειδική αντιμετώπιση των δαπανών για έκτακτη συντήρηση του οδικού δικτύου και πρόληψη του υδρογεωλογικού κινδύνου κατ' εφαρμογή της «ρήτρας ασυνήθων περιστάσεων». Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι επιλέξιμες πρόσθετες δαπάνες για τα εν λόγω μέτρα ανέρχονται το 2019 στο 0,18 % του ΑΕΠ. Οι διατάξεις του άρθρου 5 παράγραφος 1 και του άρθρου 6 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 καλύπτουν τις εν λόγω πρόσθετες δαπάνες, διότι η κατάρρευση της γέφυρας Morandi στη Γένοβα και οι εξαιρετικά δυσμενείς καιρικές συνθήκες θεωρούνται ασυνήθεις περιστάσεις, η επίπτωσή τους στα δημόσια οικονομικά της Ιταλίας είναι σημαντική και η βιωσιμότητα δεν θα διακυβευόταν εάν επιτραπεί προσωρινή απόκλιση από την πορεία προσαρμογής για την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού στόχου. Η τελική αξιολόγηση, συμπεριλαμβανομένων των επιλέξιμων ποσών, θα πραγματοποιηθεί την άνοιξη του 2020 με βάση τα καταγραφέντα στοιχεία για το 2019 που θα διαβιβάσουν οι ιταλικές αρχές.
- (9) Στις 13 Ιουλίου 2018, το Συμβούλιο συνέστησε στην Ιταλία να διασφαλίσει ότι ο ονομαστικός ρυθμός αύξησης των καθαρών πρωτογενών δημόσιων δαπανών⁸ δεν θα υπερβεί το 0,1 % το 2019, ποσοστό που αντιστοιχεί σε ετήσια διαρθρωτική προσαρμογή ύψους 0,6 % του ΑΕΠ. Με βάση τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2019, υπάρχει κίνδυνος να σημειωθεί σημαντική απόκλιση από τη συνιστώμενη πορεία προσαρμογής για την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού στόχου το 2019. Το συμπέρασμα αυτό δεν θα μεταβαλλόταν ακόμη και αν οι δημοσιονομικές επιπτώσεις του προγράμματος έκτακτης συντήρησης του οδικού δικτύου μετά την

⁸ Οι καθαρές πρωτογενείς δημόσιες δαπάνες αποτελούνται από τις συνολικές δημόσιες δαπάνες εξαιρουμένων των δαπανών για τόκους, των δαπανών για προγράμματα της Ένωσης που αναπληρώνονται στο σύνολό τους από ενωσιακά κονδύλια και των αλλαγών μη διακριτικής ευχέρειας στις δαπάνες για επιδόματα ανεργίας. Ο εθνικά χρηματοδοτούμενος ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου εξομαλύνεται σε διάστημα τετραετίας. Συνυπολογίζονται τα μέτρα διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων ή οι αυξήσεις εσόδων που είναι υποχρεωτικές διά νόμου. Τα έκτακτα μέτρα τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και στο σκέλος των δαπανών συμψηφίζονται.

κατάρρευση της γέφυρας Morandi στη Γένοβα και του προληπτικού σχεδίου περιορισμού των υδρογεωλογικών κινδύνων μετά από εξαιρετικά δυσμενείς καιρικές συνθήκες αφαιρούνταν από την απαίτηση του προληπτικού σκέλους του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης το 2019.

- (10) Το 2020, λόγω του δείκτη χρέους της γενικής κυβέρνησης της Ιταλίας που θα υπερβεί το 60 % του ΑΕΠ και του προβλεπόμενου κενού παραγωγής ύψους -0,1 %, οι καθαρές πρωτογενείς δημόσιες δαπάνες θα πρέπει να μειωθούν κατά 0,1 % σε ονομαστικούς όρους, σύμφωνα με τη διαρθρωτική προσαρμογή ύψους 0,6 % του ΑΕΠ που προκύπτει από τον πίνακα απαιτήσεων βάσει του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Με βάση τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2019, σε περίπτωση αμετάβλητων πολιτικών, υπάρχει κίνδυνος σημαντικής απόκλισης από την εν λόγω απαίτηση το 2020. Η Ιταλία εκ πρώτης όψεως δεν προβλέπεται να συμμορφωθεί με τον κανόνα για το χρέος το 2019 και το 2020. Επιπλέον, ανερχόμενος σε ποσοστό περίπου 132 % του ΑΕΠ, ο υψηλός δείκτης δημόσιου χρέους της Ιταλίας συνεπάγεται ότι σημαντικοί πόροι προορίζονται για την κάλυψη του κόστους εξυπηρέτησης του χρέους, εις βάρος κονδυλίων που ενισχύουν περισσότερο την ανάπτυξη, όπως για την εκπαίδευση, την καινοτομία και τις υποδομές. Γενικά, το Συμβούλιο είναι της γνώμης ότι τα αναγκαία μέτρα θα πρέπει να ληφθούν από το 2019 προκειμένου να υπάρξει συμμόρφωση με τις διατάξεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Είναι σημαντικό τυχόν έκτακτα έσοδα να χρησιμοποιηθούν για την περαιτέρω μείωση του δείκτη χρέους της γενικής κυβέρνησης.
- (11) Το φορολογικό σύστημα της Ιταλίας εξακολουθεί να επιβαρύνει σημαντικά τους συντελεστές παραγωγής, εις βάρος της οικονομικής ανάπτυξης. Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση της εργασίας και του κεφαλαίου αποθαρρύνει την απασχόληση και τις επενδύσεις. Ενώ στον προϋπολογισμό του 2019 μειώθηκε ελαφρά η φορολογία των αυτοαπασχολούμενων, αυξήθηκε επίσης προσωρινά η φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων συνολικά. Οι φορολογικές βάσεις που είναι λιγότερο επιζήμιες για την ανάπτυξη, όπως η ακίνητη περιουσία και η κατανάλωση, δεν χρησιμοποιούνται επαρκώς, αφήνοντας περιθώρια για μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης από την εργασία και το κεφάλαιο με ουδέτερο από δημοσιονομική άποψη τρόπο. Ο περιοδικός φόρος ακίνητης περιουσίας για την πρώτη κατοικία καταργήθηκε το 2015, μεταξύ άλλων και για τα πλουσιότερα νοικοκυριά. Επιπλέον, οι αξίες γης και ακινήτων (ή «κτηματολογικές» αξίες), οι οποίες χρησιμεύουν ως βάση για τον υπολογισμό του φόρου ακίνητης περιουσίας, είναι σε μεγάλο βαθμό παρωχημένες και η μεταρρύθμιση για την ευθυγράμμισή τους με τις τρέχουσες αξίες της αγοράς εξακολουθεί να εκκρεμεί. Ο αριθμός και το μέγεθος των φορολογικών δαπανών, ιδίως όσον αφορά τους μειωμένους συντελεστές του φόρου προστιθέμενης αξίας, βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα και τα τελευταία έτη έχει συστηματικά αναβληθεί ο εξορθολογισμός τους. Υπάρχει επίσης περιθώριο να μετριαστεί η επιβάρυνση για τις φορολογικά συνεπείς επιχειρήσεις και νοικοκυριά, μέσω της μείωσης της πολυπλοκότητας του φορολογικού κώδικα και της αύξησης του συνολικού επιπέδου φορολογικής συμμόρφωσης. Ειδικότερα, η υστέρηση ΦΠΑ (η διαφορά μεταξύ των θεωρητικών εσόδων από τον ΦΠΑ και των εσόδων που στην πραγματικότητα εισπράττονται) είναι από τις υψηλότερες στην ΕΕ. Ένας από τους λόγους είναι το υψηλό επίπεδο φοροδιαφυγής, το οποίο ιδίως συνδέεται με την παράλειψη έκδοσης λογαριασμών και τιμολογίων. Η υποχρεωτική ηλεκτρονική διαβίβαση αποδείξεων για όλες τις εμπορικές συναλλαγές με τους τελικούς καταναλωτές αποτελεί θετικό βήμα στην αντιμετώπιση της υστέρησης. Ωστόσο, τα τελευταία έτη έχουν αυξηθεί τα νόμιμα όρια για τις πληρωμές τοις μετρητοίς, γεγονός που θα μπορούσε να

αποθαρρύνει τη χρήση ηλεκτρονικών πληρωμών. Αντιθέτως, η ενθάρρυνση των ηλεκτρονικών πληρωμών θα μπορούσε να δημιουργήσει κίνητρα για την έκδοση λογαριασμών και τιμολογίων και, ως εκ τούτου, να βελτιώσει τη φορολογική συμμόρφωση.

- (12) Οι δαπάνες της Ιταλίας για τις συντάξεις γήρατος, περίπου το 15 % του ΑΕΠ το 2017, είναι από τις υψηλότερες στην Ένωση και αναμένεται να αυξηθούν μεσοπρόθεσμα λόγω της επιδείνωσης του δείκτη εξάρτησης των ηλικιωμένων. Ο προϋπολογισμός του 2019 και το νομοθετικό διάταγμα για την εφαρμογή του νέου προγράμματος πρόωρης συνταξιοδότησης τον Ιανουάριο του 2019 συνιστούν οπισθοδρόμηση σε σχέση με στοιχεία προηγούμενων μεταρρυθμίσεων στον τομέα των συντάξεων, επιδεινώνοντας μεσοπρόθεσμα τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Οι εν λόγω νέες διατάξεις θα αυξήσουν περαιτέρω τις συνταξιοδοτικές δαπάνες μεσοπρόθεσμα. Μεταξύ του 2019 και του 2021, το νέο πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης («ποσόστωση 100») θα επιτρέπει στους εργαζόμενους να συνταξιοδοτούνται στην ηλικία των 62 ετών εάν έχουν καταβάλει εισφορές 38 ετών. Επιπλέον, το πεδίο εφαρμογής των υφιστάμενων διατάξεων για την πρόωρη συνταξιοδότηση έχει επεκταθεί, μεταξύ άλλων με αναστολή έως το 2026 της αναπροσαρμογής της απαιτούμενης ελάχιστης εισφοράς με βάση το προσδόκιμο ζωής, η οποία είχε εισαχθεί με μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος στο παρελθόν. Όσον αφορά τις εν λόγω διατάξεις, στον προϋπολογισμό του 2019 προβλέφθηκαν κονδύλια ύψους 0,2 % του ΑΕΠ το 2019 και 0,5 % του ΑΕΠ το 2020 και το 2021, αλλά αναμένονται επίσης πρόσθετες δαπάνες και τα επόμενα έτη. Οι υψηλές δημόσιες δαπάνες για συντάξεις γήρατος συμπιέζουν άλλα κονδύλια για κοινωνικές δαπάνες και δαπάνες που ενισχύουν την ανάπτυξη, όπως η εκπαίδευση και οι επενδύσεις, και περιορίζουν τα περιθώρια μείωσης της συνολικής υψηλής φορολογικής επιβάρυνσης και του υψηλού δημόσιου χρέους. Επιπλέον, η διεύρυνση της δυνατότητας πρόωρης συνταξιοδότησης ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την προσφορά εργασίας, σε ένα πλαίσιο όπου η Ιταλία υστερεί ήδη έναντι του μέσου όρου της ΕΕ όσον αφορά τη συμμετοχή των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας (55-64 ετών) στην απασχόληση, εμποδίζοντας έτσι τη δυνητική ανάπτυξη και επιδεινώνοντας τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους. Προκειμένου να περιοριστεί η αύξηση των δαπανών για τις συντάξεις θα πρέπει να εφαρμοστούν πλήρως οι ήδη νομοθετημένες συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις για τον περιορισμό των έμμεσων υποχρεώσεων που προκύπτουν από τη γήρανση του πληθυσμού. Επιπλέον, θα μπορούσε να επιτευχθεί εξοικονόμηση με παρέμβαση στα υψηλά συνταξιοδοτικά δικαιώματα που δεν αντιστοιχούν στις εισφορές, με παράλληλη τήρηση των αρχών της δίκαιης μεταχείρισης και της αναλογικότητας.
- (13) Παρά την οικονομική επιβράδυνση, η απασχόληση συνέχισε να αυξάνεται το 2018, αν και με ελαφρώς βραδύτερο ρυθμό απ' ό,τι το προηγούμενο έτος. Ο αριθμός των απασχολούμενων ατόμων έφθασε τα 23,2 εκατομμύρια στο τέλος του έτους, υπερβαίνοντας τα προ της κρίσης επίπεδα. Το ποσοστό απασχόλησης (στις ηλικίες των 20-64 ετών) αυξήθηκε σε πάνω από 63 % πέρυσι, αλλά εξακολουθεί να είναι πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (73,2 %). Επιπλέον, οι περιφερειακές αποκλίσεις είναι σημαντικές και η αγορά εργασίας παραμένει κατακερματισμένη, καθώς το μερίδιο των συμβάσεων προσωρινής απασχόλησης έχει αυξηθεί περαιτέρω το 2018. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 10,6 %. Η μακροχρόνια ανεργία και η ανεργία των νέων παραμένουν υψηλές, με αποτέλεσμα να επηρεάζουν αρνητικά τη δυνητική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Η ανεργία είναι διαδεδομένη μεταξύ των γυναικών, των ατόμων με χαμηλή ειδίκευση και των νέων. Επιπλέον, το μερίδιο των νέων (ηλικίας 15-24 ετών) που δεν συμμετέχουν ούτε στην απασχόληση ούτε

στην εκπαίδευση ή την κατάρτιση, το οποίο ανερχόταν στο 19,2% το 2018, είναι το υψηλότερο στην ΕΕ. Η ακούσια μερική απασχόληση είναι επίσης ευρέως διαδεδομένη, γεγονός που καταδεικνύει τη συνεχιζόμενη υποτονικότητα της αγοράς εργασίας.

- (14) Η εισοδηματική ανισότητα και ο κίνδυνος φτώχειας είναι σε υψηλά επίπεδα, με ευρείες περιφερειακές και εδαφικές ανισότητες. Το 2017, το 28,9 % του πληθυσμού αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, πάνω από τα επίπεδα προ της κρίσης και πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ για το 2017 (22,4 %). Πλήττονται ιδιαίτερα τα παιδιά, ιδίως αυτά που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών. Η φτώχεια των εργαζομένων είναι υψηλή και αυξανόμενη, ιδίως μεταξύ των προσωρινά απασχολούμενων και των ατόμων που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών. Οι αυτοαπασχολούμενοι, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το 20,8 % του εργατικού δυναμικού (έναντι 13,7 % που είναι ο μέσος όρος στην ΕΕ), είναι γενικά λιγότερο προστατευμένοι έναντι των κοινωνικών κινδύνων απ' ό,τι οι μισθωτοί. Η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και κατάλληλη στέγη αποτελεί επίσης πρόκληση και η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών παραμένει ανεπαρκώς ανεπτυγμένη και κατακερματισμένη. Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας και της ανισότητας είναι ένας από τους χαμηλότερους στην ΕΕ. Το καθεστώς καταπολέμησης της φτώχειας, που καθιερώθηκε το 2018, αντικαταστάθηκε από ένα νέο σημαντικό καθεστώς (εισόδημα του πολίτη), το οποίο ακολουθεί μια προσέγγιση ενεργού ένταξης, υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Ωστόσο, η μεταρρύθμιση μπορεί να αποδειχθεί δύσκολη στην εφαρμογή της, γεγονός που επιβαρύνει σημαντικά τη δημόσια διοίκηση, ιδίως τις υπηρεσίες απασχόλησης και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Ο πραγματικός της αντίκτυπος θα εξαρτηθεί από το πόσο αποτελεσματικές είναι οι πολιτικές ώστε να επιτύχουν την πρόσβαση των ατόμων στην αγορά εργασίας ή σε κατάρτιση, από τον βαθμό στον οποίο παρέχονται εξατομικευμένες κοινωνικές υπηρεσίες και από τους ελέγχους. Ειδικότερα, η πραγματική ικανότητα προσέγγισης όσων έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη θα επηρεάσει τον αντίκτυπο στη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το αποτέλεσμα του συστήματος υγείας είναι συνολικά καλό, παρόλο που οι δαπάνες βρίσκονται κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ωστόσο, η παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των περιφερειών, επηρεάζοντας την πρόσβαση, την ισότητα και την αποδοτικότητα, και θα μπορούσε να βελτιωθεί μέσω καλύτερης διοίκησης και παρακολούθησης της παροχής του τυπικού επιπέδου υπηρεσιών. Η αύξηση της παροχής φροντίδας κατ' οίκον και σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, καθώς και μακροχρόνιας περίθαλψης, είναι καίριας σημασίας για την παροχή στήριξης σε άτομα με αναπηρία και σε άλλες μειονεκτούσες ομάδες.
- (15) Η αδήλωτη εργασία είναι ευρέως διαδεδομένη στην Ιταλία, ιδίως στις νότιες περιφέρειες. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Εθνικού Ινστιτούτου Στατιστικής, η άδηλη οικονομία αντιστοιχούσε σε περίπου 210 δισ. EUR (12,4 % του ΑΕΠ) το 2016. Περίπου το 37,2 % του ποσού αυτού οφείλεται στην αδήλωτη εργασία. Αυτό επηρεάζει ιδίως τις ευάλωτες ομάδες, όπως οι μετανάστες, οι γυναίκες και οι ανήλικοι. Η νέα Υπηρεσία Επιθεώρησης Εργασίας, η οποία λειτουργεί από το 2017, έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στο φαινόμενο «*caporalato*» στον γεωργικό τομέα, που χαρακτηρίζεται από υψηλή συχνότητα παρατυπιών και από τον κίνδυνο εργασιακής εκμετάλλευσης, ιδίως των παράτυπων μεταναστών. Χρειάζεται στενή παρακολούθηση των μέτρων που εγκρίθηκαν πρόσφατα, καθώς και πρόσθετα μέτρα, για την αντιμετώπιση και την πρόληψη της αδήλωτης εργασίας και της εργασιακής εκμετάλλευσης, όπως και για τη διασφάλιση δίκαιων και ασφαλών συνθηκών εργασίας. Τέλος, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η θέση σε εφαρμογή του

εισοδήματος του πολίτη μεγιστοποιεί τα κίνητρα για τακτική εργασία και μετατροπή της αδήλωτης εργασίας σε κανονική απασχόληση, τόσο μέσω στενής παρακολούθησης όσο και μέσω θετικών κινήτρων.

- (16) Η βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης, με την παροχή περισσότερων πόρων και τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών, είναι ζωτικής σημασίας για την εφαρμογή της μεταρρύθμισης σχετικά με το νέο καθεστώς εισοδήματος του πολίτη. Σε αυτό το πλαίσιο του νέου καθεστώτος εισοδήματος του πολίτη για τα άτομα χαμηλού εισοδήματος και τους ανέργους, οι αποτελεσματικές ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας αποτελούν σημαντικό εργαλείο για τη μείωση των τριβών στην αγορά εργασίας και την παροχή κινήτρων για την αναζήτηση εργασίας. Εν προκειμένω, είναι θέμα κρίσιμης σημασίας να είναι στελεχωμένες οι υπηρεσίες απασχόλησης με επαρκές και ειδικευμένο προσωπικό. Η αποτελεσματική βοήθεια για την αναζήτηση εργασίας, με στόχο την ενίσχυση της κατάρτισης και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων, είναι ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού και την παροχή των κατάλληλων δεξιοτήτων στους εργαζομένους, για να αντιμετωπίσουν τις μελλοντικές προκλήσεις της αγοράς εργασίας σε ένα όλο και πιο απαιτητικό και ανταγωνιστικό εργασιακό περιβάλλον. Πρόσφατα ελήφθησαν ορισμένα μέτρα για να καταστούν πιο αποτελεσματικές οι ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, όπως ο καθορισμός δεικτών παρακολούθησης και ελάχιστων προτύπων, η έγκριση στρατηγικής για τους μακροχρόνια ανέργους και η ανάπτυξη ενός ποιοτικού εργαλείου για την καταγραφή επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων. Παρά ταύτα, η συνολική αποδοτικότητα των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και η ικανότητά τους να βρίσκουν εργασία για τα άτομα παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα, οι δε επιδόσεις διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των περιφερειών και η ολοκλήρωση με την κοινωνική και την εκπαιδευτική πολιτική είναι περιορισμένη. Η συνεργασία με τους εργοδότες είναι επίσης ανεπαρκής.
- (17) Το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά την απασχόληση στην Ιταλία παραμένει ένα από τα υψηλότερα στην ΕΕ, και το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών, αν και ελαφρώς αυξανόμενο, είναι σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (53,1 % έναντι 67,4 % το 2018). Οι επενδύσεις στις υπηρεσίες φροντίδας και η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας παραμένουν ανεπαρκείς, όπως και τα μέτρα προώθησης των ίσων ευκαιριών και των κατάλληλων πολιτικών για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής. Ωστόσο, εξακολουθεί να απουσιάζει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας. Παρότι η υποχρεωτική άδεια πατρότητας επεκτάθηκε οριακά από 4 σε 5 ημέρες, το σύστημα γονικής άδειας παραμένει ανεπαρκές. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις ανεπαρκώς ανεπτυγμένες υπηρεσίες παιδικής φροντίδας και μακροχρόνιας περίθαλψης, τείνει να αποτρέπει από την εργασία τις γυναίκες με παιδιά ή με άλλα μέλη της οικογένειας που χρήζουν φροντίδας. Το 2017, μόνο το 28,6 % των παιδιών ηλικίας κάτω των τριών ετών παρακολουθούσαν τυπική προσχολική εκπαίδευση, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Οι επενδύσεις στις υπηρεσίες παιδικής φροντίδας, υγείας και μακροχρόνιας περίθαλψης θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις μεγάλες γεωγραφικές ανισότητες όσον αφορά τη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών. Επιπλέον, η υψηλή φορολογική επιβάρυνση του δεύτερου εργαζόμενου μέλους μιας οικογένειας μειώνει το οικονομικό κίνητρο των γυναικών για εργασία. Η μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, καθώς και τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής γενικότερα, θα μπορούσαν να ενισχύσουν την οικονομική ανάπτυξη, με τη βελτίωση της προσφοράς εργασίας, τη μείωση της

φτώχειας και τον μετριασμό των κοινωνικών και οικονομικών κινδύνων που προκύπτουν από τη γήρανση του πληθυσμού.

- (18) Η αρχικά προβλεπόμενη μεταρρύθμιση του πλαισίου συλλογικών διαπραγματεύσεων είχε ως στόχο να ευθυγραμμίσει περισσότερο τα ημερομίσθια και τους μισθούς με τις οικονομικές συνθήκες σε περιφερειακό και εταιρικό επίπεδο. Τον Μάρτιο του 2018, η Confindustria υπέγραψε συμφωνία-πλαίσιο με τα τρία μεγάλα ιταλικά συνδικάτα (Cgil, Cisl και Uil), προκειμένου να διευρυνθεί η δευτεροβάθμια διαπραγμάτευση. Επιπλέον, η συμφωνία αυξάνει την ασφάλεια δικαίου, καθορίζοντας σαφέστερους κανόνες για την εκπροσώπηση των κοινωνικών εταίρων στις διαπραγματεύσεις, και καθιερώνει έναν βελτιωμένο αλγόριθμο για τον καθορισμό του ελάχιστου μισθού. Η πρώτη συμφωνία εφαρμογής σχετικά με την αντιπροσωπευτικότητα, την υγεία και την ασφάλεια της εργασίας υπεγράφη στα τέλη του 2018 από την ένωση εργοδοτών και τις τρεις μεγάλες συνδικαλιστικές οργανώσεις.
- (19) Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και στις δεξιότητες είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση της έξυπνης, διατηρήσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Η υποτονική τάση όσον αφορά την παραγωγικότητα στην Ιταλία επηρεάζεται από τις αδυναμίες του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης και από την ανεπαρκή ζήτηση για δεξιότητες υψηλού επιπέδου. Η βελτίωση της ποιότητας του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελεί σοβαρή πρόκληση. Το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου παραμένει αρκετά πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (14,5 % έναντι 10,6 % το 2018) και υπάρχουν μεγάλες περιφερειακές και εδαφικές διαφορές στις εκπαιδευτικές επιδόσεις. Ενώ το μερίδιο της χρηματοδότησης που διατίθεται για την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι σε γενικές γραμμές σύμφωνο με τον μέσο όρο της ΕΕ, οι περαιτέρω προσπάθειες για την προσέλκυση, την αποτελεσματική πρόσληψη και την παροχή κινήτρων στους εκπαιδευτικούς θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωση των μαθησιακών επιδόσεων. Το σύστημα προσλήψεων είναι υπερβολικά βασισμένο στις γνώσεις και όχι στις δεξιότητες, το δε σκέλος της κατάρτισης είναι περιορισμένο. Επιπλέον, οι μισθοί των Ιταλών εκπαιδευτικών παραμένουν χαμηλοί σε σύγκριση με τα διεθνή πρότυπα και σε σχέση με τους εργαζομένους με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι μισθολογικές αυξήσεις είναι πιο αργές απ' ό,τι των άλλων διεθνών ομολόγων και οι προοπτικές σταδιοδρομίας είναι πιο περιορισμένες, με βάση ενιαία σταδιοδρομία. Συν τοις άλλοις, οι προαγωγές βασίζονται αποκλειστικά στην αρχαιότητα παρά στην αξία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την πολύ χαμηλή ελκυστικότητα του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού για τα άτομα υψηλής ειδίκευσης και την αποθάρρυνση του διδακτικού προσωπικού, πράγμα το οποίο, με τη σειρά του, έχει αρνητικό αντίκτυπο στις μαθησιακές επιδόσεις των μαθητών. Το σύστημα μαθητείας κέρδιζε έδαφος τα τελευταία έτη, αλλά τα μέτρα που εγκρίθηκαν το έχουν συρρικνώσει. Οι Ιταλοί σπουδαστές και ενήλικες συγκαταλέγονται μεταξύ εκείνων με τις χειρότερες επιδόσεις στην ΕΕ όσον αφορά τις κύριες ικανότητες και τις βασικές δεξιότητες. Η συμμετοχή των ενηλίκων στη μάθηση είναι πολύ περιορισμένη και μειώνεται, σε ένα πλαίσιο όπου το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των ατόμων υψηλής και χαμηλής ειδίκευσης είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ. Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων είναι ιδιαίτερα αναγκαία για τις ψηφιακές δεξιότητες. Η πρόοδος όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες και τις ψηφιακές υποδομές υπήρξε περιορισμένη. Οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελούν προαπαιτούμενο για την τόνωση των δημόσιων και των ιδιωτικών επενδύσεων και, όσον αφορά τα σημερινά μέτρα για την τόνωση των ψηφιακών δεξιοτήτων και της εκπαίδευσης των ενηλίκων, λείπει η ολοκληρωμένη προσέγγιση. Τα επίπεδα βασικών και προηγμένων ψηφιακών δεξιοτήτων είναι κάτω

από τον μέσο όρο της ΕΕ — μόνο το 44 % των ατόμων μεταξύ 16 και 74 ετών διαθέτουν βασικές ψηφιακές δεξιότητες (57 % στην ΕΕ).

- (20) Οι χαμηλές επενδύσεις σε δεξιότητες επιβραδύνουν τη μετάβαση της Ιταλίας σε μια οικονομία που βασίζεται στις γνώσεις, αποτελούν τροχοπέδη για την αύξηση της παραγωγικότητας και περιορίζουν τις δυνατότητες για βελτίωση της μη τιμολογιακής ανταγωνιστικότητας και για μεγέθυνση του ΑΕΠ. Με τα κενά που παρατηρούνται στην εκπαίδευση εξηγείται επίσης η χαμηλότερη παραγωγικότητα των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων της Ιταλίας, σε σύγκριση με τις ομόλογες χώρες. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρηματοδοτούμενη και υποστελεχωμένη, ενώ το πεδίο της επαγγελματικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι περιορισμένο, παρά τα υψηλά ποσοστά απασχολησιμότητας. Το ποσοστό των αποφοίτων πανεπιστημίου παραμένει χαμηλό (27,9 % του πληθυσμού ηλικίας 30 έως 34 ετών το 2018) και συνδυάζεται με σχετικά χαμηλή διαθεσιμότητα αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ιδίως σε επιστημονικούς και τεχνικούς τομείς· οι στοχευμένες επενδύσεις σε δεξιότητες αποτελούν προαπαιτούμενο για την τόνωση τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών επενδύσεων, ιδίως σε άυλα στοιχεία. Υπάρχει ανάγκη να ενισχυθούν οι σπουδές σε πεδία που σχετίζονται με τομείς έντασης γνώσεων, και να ενισχυθούν οι ειδικές δεξιότητες, όπως οι ψηφιακές και οι οικονομικές.
- (21) Η υιοθέτηση, από τις μικρότερες επιχειρήσεις, στρατηγικών για την αύξηση της παραγωγικότητας, όπως η καινοτομία προϊόντων, διαδικασιών και οργάνωσης, παραμένει περιορισμένη, ιδίως στη νότια Ιταλία. Οι επενδύσεις σε άυλα στοιχεία είναι σημαντικά χαμηλότερες από τον μέσο όρο της Ένωσης, από τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Οι επιχειρηματικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη είναι σχεδόν στο ήμισυ του μέσου επιπέδου της ζώνης του ευρώ. Η δημόσια στήριξη των επιχειρηματικών δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη παραμένει χαμηλή, αν και βελτιώνεται χάρη στον αυξημένο ρόλο των φορολογικών κινήτρων. Οι δημόσιες δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη είναι επίσης χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ. Το χαμηλό επίπεδο καινοτομίας θα μπορούσε επίσης να επιβραδύνει τη μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία. Η βελτίωση των επιδόσεων της Ιταλίας όσον αφορά την καινοτομία προϋποθέτει περαιτέρω επενδύσεις σε άυλα στοιχεία, καθώς και εντονότερη εστίαση στη μεταφορά τεχνολογίας, λαμβανομένων υπόψη των περιφερειακών αδυναμιών και του μεγέθους των επιχειρήσεων. Η δημόσια στήριξη για τις επιχειρηματικές δαπάνες στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης μπορεί να βελτιωθεί μέσω ενός ισορροπημένου συνδυασμού άμεσων και έμμεσων μέτρων και μιας εμπεριστατωμένης αξιολόγησης των υφιστάμενων προσωρινών φορολογικών κινήτρων, ώστε τα πιο αποτελεσματικά από αυτά τα μέτρα να καταστούν μόνιμα. Τα μέτρα για την υποστήριξη των γνώσεων (όπως οι τεχνολογικοί συνεργατικοί σχηματισμοί) και η συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων βοηθούν τις μικρότερες επιχειρήσεις, ιδίως, να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες αυτές και να αυξήσουν τη χαμηλή παραγωγικότητά τους.
- (22) Χρειάζονται επενδύσεις για τη βελτίωση της ποιότητας και της βιωσιμότητας των υποδομών της χώρας. Στον τομέα των μεταφορών, η Ιταλία δεν έχει υλοποιήσει τη στρατηγική της για τις επενδύσεις σε υποδομές (*Connettere l'Italia*). Έχει σημειωθεί πολύ περιορισμένη πρόοδος στην υλοποίηση των προγραμματισμένων επενδύσεων στους τομείς της σιδηροδρομικής, της οδικής και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Αυτό οφείλεται στις διοικητικές καθυστερήσεις, στις ανεπάρκειες όσον αφορά τις δαπάνες, στην ελλιπή εφαρμογή του Κώδικα για τις δημόσιες συμβάσεις και τις συμβάσεις παραχώρησης και στις δικαστικές προσφυγές. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ για τις μεταφορές δείχνει ότι η ποιότητα των ιταλικών υποδομών είναι

χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η κατάσταση συντήρησης αποτελεί σαφή πηγή ανησυχίας, όπως φαίνεται από την κατάρρευση της γέφυρας Morandi στη Γένοβα. Η κυβέρνηση έδωσε προτεραιότητα στη συντήρηση και την ασφάλεια, με ένα πρόγραμμα για την παρακολούθηση της κατάστασης συντήρησης όλων των υποδομών και με τη δημιουργία ενός νέου οργανισμού επιφορτισμένου με την ασφάλεια των σιδηροδρομικών και οδικών υποδομών. Εν προκειμένω, για το 2019 εγκρίθηκε για την Ιταλία περιθώριο ύψους 1 δισ. EUR, βάσει των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ, για ένα επενδυτικό πρόγραμμα για να καταστούν ασφαλείς οδικές υποδομές παρόμοιες με τη γέφυρα Morandi. Οι επενδύσεις σε βιώσιμες μεταφορές και υποδομές αποτελούν επίσης έναν τρόπο αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προκλήσεων. Απαιτούνται συνεχείς πράσινες επενδύσεις προκειμένου να επιτευχθούν οι φιλόδοξοι ενεργειακοί και κλιματικοί στόχοι της ΕΕ για το 2030. Το Ολοκληρωμένο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα αποτελεί βασική πηγή καθοδήγησης για τον καθορισμό των επενδυτικών αναγκών στον τομέα της απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές και της ενέργειας. Χρειάζονται επενδύσεις για τη βελτίωση των ενεργειακών υποδομών, οι οποίες θα συμβάλουν σε ένα πιο ανθεκτικό, καθαρό, ασφαλές και ευέλικτο ενεργειακό σύστημα, με παράλληλη ενίσχυση της ολοκλήρωσης της αγοράς και μείωση των διαφορών στις τιμές. Το ιταλικό δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας δεν είναι ακόμη επαρκώς εξοπλισμένο για να αντιμετωπίσει τις αυξημένες διασυνοριακές συναλλαγές και να αντιμετωπίσει το μέγεθος των μεταβλητών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως προβλέπεται για το 2030. Οι επενδύσεις στην πρόληψη των υδρογεωλογικών και σεισμικών κινδύνων είναι απαραίτητες, ώστε να μειωθούν οι δαπάνες έκτακτης ανάγκης, μεταξύ άλλων για υποδομές. Για το 2019, εγκρίθηκε για την Ιταλία περιθώριο 2,1 δισ. EUR, σε σχέση με τους δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ, για να εξασφαλιστεί η πρόληψη των μεγάλων υδρογεωλογικών κινδύνων. Τέλος, οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη διαχείριση των αποβλήτων και στις υποδομές ύδρευσης στη νότια Ιταλία είναι ανεπαρκείς, ενώ συνεχίζουν να υπάρχουν κίνδυνοι λειψυδρίας και ξηρασίας. Ο κατακερματισμός του τομέα, σε συνδυασμό με το αδύναμο πιστωτικό προφίλ των μικρότερων φορέων εκμετάλλευσης, εξακολουθεί να αποτελεί εμπόδιο για τις επενδύσεις. Οι επενδύσεις, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την πρόληψη των κινδύνων, καθώς και τη συνδεσιμότητα στις αγροτικές περιοχές, θα συμβάλουν επίσης στην αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων. Στις αγροτικές περιοχές, και το ευρυζωνικό δίκτυο επίσης είναι λιγότερο προηγμένο. Στην υπερταχεία ευρυζωνική κάλυψη (100 Mbps και άνω), η Ιταλία εξακολουθεί να υστερεί (μόνο 24 % σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 60 %) και βρίσκεται κοντά στην τελευταία θέση της κατάταξης (27η), με ακόμη πολύ συγκρατημένο ρυθμό ανάπτυξης. Τόσο η υπερταχεία ευρυζωνική κάλυψη όσο και η αξιοποίησή της εμφανίζουν αποτελέσματα πολύ χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ.

- (23) Η χαμηλή ικανότητα του δημόσιου τομέα, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, όσον αφορά τη διαχείριση της χρηματοδότησης αποτελεί επενδυτικό εμπόδιο σε όλους τους τομείς, λόγω των πολύπλοκων διαδικασιών, της αλληλεπικάλυψης αρμοδιοτήτων και της κακής διαχείρισης της απασχόλησης στο Δημόσιο. Οι ανεπαρκείς δεξιότητες στον δημόσιο τομέα περιορίζουν την ικανότητα αξιολόγησης, επιλογής και διαχείρισης επενδυτικών έργων. Το γεγονός αυτό υπονομεύει επίσης την αξιοποίηση των κονδυλίων της ΕΕ, όπου η Ιταλία υστερεί σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ένωσης. Η χαμηλότερη ποιότητα διακυβέρνησης στη νότια Ιταλία περιορίζει σοβαρά την ικανότητά της για την πραγματοποίηση δαπανών και τη χάραξη πολιτικής. Η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας αποτελεί προϋπόθεση για την αποτελεσματική

υλοποίηση των δημόσιων επενδύσεων και τη χρήση των κονδυλίων της ΕΕ, με θετικές δευτερογενείς επιπτώσεις στις ιδιωτικές επενδύσεις και στην αύξηση του ΑΕΠ. Οι βελτιώσεις αυτές θα μπορούσαν να αυξήσουν περισσότερο τον αντίκτυπο επενδύσεων στους τομείς των ευρυζωνικών δικτύων, των μεταφορών, της διαχείρισης των υδάτων και της κυκλικής οικονομίας, ιδίως στη νότια Ιταλία. Η νότια Ιταλία υστερεί κυρίως όσον αφορά τις άυλες επενδύσεις. Η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των κεντρικών και των τοπικών φορέων θα έχει θετικό αντίκτυπο στον προγραμματισμό, την αξιολόγηση και την παρακολούθηση των επενδυτικών έργων, καθώς και στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση πιθανών εμποδίων.

(24) Η αύξηση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης της Ιταλίας και της δυνατότητας ανταπόκρισής της στις επιχειρήσεις θα έχει θετικό αντίκτυπο στο επιχειρηματικό περιβάλλον, στις επενδύσεις και στην ικανότητα των επιχειρήσεων να εκμεταλλεύονται ευκαιρίες καινοτομίας. Το 2015, εκδόθηκε ολοκληρωμένος εξουσιοδοτικός νόμος για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης. Με τη μεταρρύθμιση αντιμετωπίζονταν οι περισσότερες πηγές αναποτελεσματικότητας, όπως η διάρκεια και η πολυπλοκότητα των διαδικασιών, η έλλειψη διαφάνειας, η αναποτελεσματική διαχείριση της απασχόλησης στο Δημόσιο, η μη αποδοτική διαχείριση των δημόσιων επιχειρήσεων και η χαμηλή ψηφιοποίηση. Έως το τέλος του 2017, είχε υλοποιηθεί το μεγαλύτερο μέρος της μεταρρύθμισης και η εκτέλεση συνεχίζεται, με την υποστήριξη του νέου νόμου «*Concretezza*». Ωστόσο, ο ασυνεπής προγραμματισμός, οι πενιχροί χρηματοοικονομικοί πόροι και ο ανεπαρκής συντονισμός καθυστερούν την εφαρμογή των ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών σε βασικούς τομείς, όπως τα συστήματα ηλεκτρονικών πληρωμών, η οποία θα βοηθούσε να μειωθεί η πολυπλοκότητα και να αυξηθεί η διαφάνεια. Η υψηλή μέση ηλικία και οι χαμηλές μέσες ψηφιακές δεξιότητες των δημοσίων υπαλλήλων επιβραδύνουν περαιτέρω τη διαδικασία. Παρά ταύτα, όταν συνδυάζονται σαφείς στόχοι και αποτελεσματική επιβολή, τα αποτελέσματα είναι εμφανή, όπως συνέβη στην περίπτωση της ταχείας ανάπτυξης της ηλεκτρονικής αγοράς για τη δημόσια διοίκηση και της ηλεκτρονικής τιμολόγησης. Η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης του 2015 προέβλεπε επίσης ένα νέο πλαίσιο για τη μεταρρύθμιση της διαχείρισης των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών. Ωστόσο, τον Νοέμβριο του 2016, το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ιταλίας κήρυξε αντισυνταγματική τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για την έκδοση ορισμένων νομοθετικών διαταγμάτων, μεταξύ άλλων και του διατάγματος για τις τοπικές δημόσιες υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, χρειάζεται νέα νομοθετική πρωτοβουλία για την προώθηση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών, μεταξύ άλλων με την απόδοση προτεραιότητας σε ανταγωνιστικές προσφορές έναντι των εσωτερικών λύσεων ή των άμεσων επιχορηγήσεων.

(25) Στο Οικονομικό και Δημοσιονομικό Έγγραφο για το 2018 (DEF 2018) προσδιορίστηκαν η προετοιμασία των έργων και η ποιοτική βελτίωση του κύκλου του έργου ως κρίσιμοι παράγοντες για την επανέναρξη αποτελεσματικών επενδυτικών δαπανών στην Ιταλία. Στο ίδιο έγγραφο, αναφερόταν η σύσταση ενός ειδικού ταμείου επιχορηγήσεων για την προετοιμασία και τον έλεγχο έργων στην περίπτωση βασικών έργων υποδομής. Προβλεπόταν και άλλο ένα ταμείο επιχορηγήσεων για την προετοιμασία μικρότερων έργων που υλοποιούνται από τοπικούς φορείς. Όμως, τα εκτελεστικά διατάγματα σχετικά με τα δύο ταμεία δεν έχουν εκδοθεί ακόμη, και το κονδύλιο που διατίθεται στα εν λόγω ταμεία μπορεί να είναι χαμηλότερο από εκείνο που είχε προβλεφθεί αρχικά στο DEF 2018. Στον νόμο για τον προϋπολογισμό του 2019, αναφέρεται η δημιουργία μιας «*Centrale per la progettazione*», αλλά ο εν λόγω φορέας δεν λειτουργεί ακόμη, και για τη δημιουργία του φαίνεται να απαιτείται μια

πιο μακροπρόθεσμη προσπάθεια. Από άποψη λειτουργικότητας, δεν είναι σαφές πώς θα αλληλεπιδρά η «Centrale per la progettazione» με τους δήμους και τους λοιπούς τοπικούς φορείς.

- (26) Οι βελτιώσεις στο επιχειρηματικό περιβάλλον θα διευκολύνουν την επιχειρηματικότητα, και οι καλύτεροι όροι-πλαίσιο για τον ανταγωνισμό θα ευνοήσουν την αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων και την αύξηση της παραγωγικότητας. Ο ετήσιος νόμος περί ανταγωνισμού του 2015, που εκδόθηκε τον Αύγουστο του 2017, θα πρέπει να εφαρμόζεται ορθά. Επιπλέον, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά εμπόδια για τον ανταγωνισμό σε ορισμένους τομείς, όπως οι υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις και το λιανικό εμπόριο. Η βελτίωση της ποιότητας του κανονιστικού πλαισίου θα εξασφαλίσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού τόσο για τις καινοτόμες πλατφόρμες όσο και για τους παραδοσιακούς φορείς, με την αξιοποίηση του πλήρους δυναμικού της συνεργατικής οικονομίας και με δικαιότερο ανταγωνισμό σε όλους τους τομείς. Η αύξηση των ανταγωνιστικών διαδικασιών για την ανάθεση δημόσιων συμβάσεων υπηρεσιών και παραχωρήσεων για την πρόσβαση σε δημόσια αγαθά θα έχει θετική επίδραση στην ποιότητα των υπηρεσιών. Η έλλειψη ρυθμιστικής σταθερότητας στο σύστημα δημόσιων συμβάσεων θα μπορούσε να διακυβεύσει ορισμένα βασικά οφέλη των προηγούμενων μεταρρυθμίσεων και να συντελέσει στην αναβολή των επενδύσεων. Η εποπτεία της αγοράς προϊόντων διαμοιράζεται σε διάφορους οργανισμούς, έχει πολλές αλληλεπικαλύψεις και δεν διαθέτει συστήματα για αποτελεσματικό συντονισμό. Το γεγονός αυτό μειώνει την αποτελεσματικότητα των ελέγχων για την πρόληψη του αθέμιτου ανταγωνισμού από τις μη συμμορφούμενες επιχειρήσεις.
- (27) Η χαμηλή αποτελεσματικότητα του συστήματος αστικής δικαιοσύνης της Ιταλίας εξακολουθεί να αποτελεί πηγή ανησυχίας. Το 2017, ο χρόνος που χρειαζόταν για την εκδίκαση κατ' αντιδικία αστικών και εμπορικών υποθέσεων στην Ιταλία εξακολουθούσε να είναι ο μεγαλύτερος στην ΕΕ σε όλες τις βαθμίδες. Παρότι η διάρκεια των διαδικασιών έδειξε αύξηση σε πρώτο βαθμό σε σύγκριση με το 2016, οι προηγούμενες μεταρρυθμίσεις αρχίζουν να επηρεάζουν θετικά τη διάρκεια των δικών σε υψηλότερους βαθμούς, αλλά υπάρχει ακόμη περιθώριο για τον περιορισμό των καταχρήσεων των δικαστικών διαδικασιών και τη διασφάλιση της αποτελεσματικότερης λειτουργίας των δικαστηρίων. Στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, ο μεγάλος αριθμός εισερχόμενων υποθέσεων, σε συνδυασμό με χαμηλότερα ποσοστά διεκπεραίωσης από το τμήμα φορολογίας, επηρεάζει αρνητικά την αποτελεσματικότητα του Δικαστηρίου και προκαλεί ανησυχίες σχετικά με το σύστημα φορολογικής δικαιοσύνης σε πρώτο και δεύτερο βαθμό. Συνολικά, η επαρκής επιβολή απλούστερων δικονομικών κανόνων θα μπορούσε να συμβάλει αποφασιστικά στην επίσπευση των αστικών δικών. Επ' αυτού, ανακοινώθηκε μεταρρύθμιση για τον εξορθολογισμό της πολιτικής δικονομίας, αλλά δεν έχει ακόμη υποβληθεί στο Κοινοβούλιο. Άλλες προκλήσεις είναι η ακόμη περιορισμένη και ασυνεπής χρήση του φίλτρου του απαραδέκτου για τις εφέσεις, οι πολυάριθμες κενές θέσεις διοικητικού προσωπικού και οι εναπομένουσες διαφορές μεταξύ των δικαστηρίων όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των υποθέσεων.
- (28) Η Ιταλία σημείωσε πρόσφατα πρόοδο ως προς τη βελτίωση του πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, μεταξύ άλλων μέσω της καλύτερης προστασίας των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, του ενισχυμένου ρόλου της Εθνικής Αρχής Καταπολέμησης της Διαφθοράς κατά την εφαρμογή του, καθώς και μέσω ενός νέου νόμου, του Ιανουαρίου 2019, για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Στόχος του νόμου είναι να ενισχύσει τον εντοπισμό και την καταστολή της διαφθοράς μέσω

αυστηρότερων κυρώσεων, καλύτερων τεχνικών έρευνας και ενός καθεστώτος επιεικούς μεταχείρισης για όσους καταγγέλλουν διαφθορά. Με τον νόμο καταργούνται επίσης οι όροι παραγραφής μετά την καταδίκη σε πρώτο βαθμό, αλλά μόνον από το 2020. Το τελευταίο αυτό αποτελεί πολυαναμενόμενο θετικό βήμα, σύμφωνο με τα διεθνή πρότυπα. Ωστόσο, η καταστολή της διαφθοράς παραμένει αναποτελεσματική στην Ιταλία, κυρίως επειδή η διάρκεια της ποινικής διαδικασίας παραμένει υπερβολική, εφόσον δεν έχει πραγματοποιηθεί η αναγκαιότητα μεταρρύθμιση των ποινικών δικών, συμπεριλαμβανομένου του συστήματος έφεσης, ώστε να αποφεύγεται η κατάχρηση των διαδικασιών. Συν τοις άλλοις, εξακολουθούν να υπάρχουν κενά στο πλαίσιο της δίωξης για συγκεκριμένα αδικήματα, όπως η υπεξαίρεση δημόσιου χρήματος.

(29) Οι ιταλικές τράπεζες συνέχισαν να σημειώνουν ικανοποιητική πρόοδο όσον αφορά την εξυγίανση του ισολογισμού τους, παρά την άσκηση νέων πιέσεων στην αγορά. Ωστόσο, λόγω της μεγάλης έκθεσής τους στο δημόσιο χρέος, η αστάθεια της αγοράς έχει επηρεάσει αρνητικά τις κεφαλαιακές τους θέσεις, ασκώντας πίεση στο κόστος χρηματοδότησης και καθιστώντας δυσχερέστερη την πρόσβασή τους σε μη εξασφαλισμένη χρηματοδότηση χονδρικής. Εξακολουθεί να είναι επιβεβλημένη η συνεχής μείωση του κληροδοτημένου αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων και δανείων που πιθανόν να μην εξοφληθούν, ιδίως για τις μικρές και τις τράπεζες δεύτερης σειράς, με σκοπό την περαιτέρω διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την ενίσχυση της πιστωτικής επέκτασης στην οικονομία. Αν οι τράπεζες, και ιδίως οι μικρότερες, σημειώσουν πρόοδο όσον αφορά την τήρηση των κανονιστικών απαιτήσεων χρηματοδότησης, θα ενισχυθεί επίσης η ανθεκτικότητα του συστήματος σε εξωτερικούς κραδασμούς. Είναι επίσης σημαντική η αντιμετώπιση της διαρθρωτικά χαμηλής κερδοφορίας των τραπεζών, μέσω της αύξησης της αποδοτικότητας και της βελτιστοποίησης του επιχειρηματικού μοντέλου. Η έγκαιρη εφαρμογή των διαταγμάτων για τη μεταρρύθμιση της αφερεγγυότητας θα μπορούσε να συμβάλει στην επιτάχυνση των διαδικασιών εκποίησης και αναγκαστικής εκτέλεσης των εξασφαλίσεων, που εξακολουθούν να είναι βραδείες, και να ενισχύσει περαιτέρω την ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα. Τυχόν αντισταθμίσεις που χορηγούνται από το κράτος σε μετόχους και ιδιώτες κατόχους χρέους μειωμένης εξασφάλισης των τραπεζών που αποτέλεσαν αντικείμενο διαδικασιών διοικητικής εκκαθάρισης στο παρελθόν, θα πρέπει να στοχεύουν αποκλειστικά στην αντιμετώπιση των κοινωνικών επιπτώσεων της καταχρηστικής πώλησης στο παρελθόν. Η διακυβέρνηση στο τραπεζικό σύστημα θα πρέπει να βελτιωθεί περαιτέρω, με την ταχεία ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης των μεγάλων συνεταιριστικών τραπεζών του 2015, αφού εξασφαλιστεί ασφάλεια δικαίου.

(30) Οι τραπεζικές πιστώσεις παραμένουν η επικρατέστερη πηγή χρηματοδότησης των επιχειρήσεων. Ωστόσο, οι μικρότερες και καινοτόμες επιχειρήσεις εξακολουθούν να δυσκολεύονται να αποκτήσουν πρόσβαση σε πιστώσεις, ιδίως στη νότια Ιταλία. Η κεφαλαιαγορά δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένη σε σύγκριση με άλλα κράτη μέλη, επίσης λόγω παραγόντων που περιορίζουν τη ζήτηση, όπως η χαμηλή χρηματοοικονομική παιδεία, ο φόβος απώλειας του ελέγχου των επιχειρήσεων και οι επαχθείς διοικητικές απαιτήσεις. Τα τελευταία έτη εγκρίθηκαν διάφορα μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, εστιαζόμενα κυρίως στον διάλογο των τραπεζικών πιστώσεων, μολονότι μέτρα βασιζόμενα στην αγορά, όπως τα μικροομόλογα, η εναλλακτική αγορά επενδύσεων, τα επιχειρηματικά κεφάλαια και η άμεση δημόσια στήριξη βοήθησαν επίσης μικρότερες και καινοτόμες επιχειρήσεις να αποκτήσουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Η κατάργηση της έκπτωσης για το μετοχικό κεφάλαιο, με τον προϋπολογισμό του 2019, μπορεί να μειώσει τα κίνητρα

για τη χρήση χρηματοδότησης με ίδια κεφάλαια από τις επιχειρήσεις. Για την αποτελεσματική ενίσχυση της εξωτραπεζικής πρόσβασης σε χρηματοδότηση απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες των μικρότερων και των καινοτόμων επιχειρήσεων, καθώς και η ικανότητα των επενδυτών να αξιολογούν τα επενδυτικά σχέδια. Η διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησης θα προστατεύσει καλύτερα τις επενδύσεις των επιχειρήσεων από διαταραχές στον τραπεζικό τομέα, στηρίζοντας παράλληλα την καινοτομία και την ανάπτυξη.

- (31) Ο προγραμματισμός των κονδυλίων των ταμείων της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027 θα μπορούσε να συμβάλει στην κάλυψη ορισμένων από τα κενά που εντοπίστηκαν στις συστάσεις, ιδίως στους τομείς που καλύπτονται από το παράρτημα Δ της έκθεσης χώρας⁹. Η Ιταλία θα μπορούσε, επομένως, να αξιοποιήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα κονδύλια αυτά στους τομείς που έχουν προσδιοριστεί, λαμβάνοντας υπόψη τις περιφερειακές ανισότητες. Η ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας της χώρας για τη διαχείριση των εν λόγω κονδυλίων αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επιτυχία των συγκεκριμένων επενδύσεων.
- (32) Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2019, η Επιτροπή προέβη σε ολοκληρωμένη ανάλυση της οικονομικής πολιτικής της Ιταλίας και τη δημοσίευσε στην έκθεση χώρας του 2019. Επίσης αξιολόγησε το πρόγραμμα σταθερότητας του 2019 και το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων του 2019, καθώς και τη συνέχεια που δόθηκε στις συστάσεις που είχαν απευθυνθεί προς την Ιταλία τα προηγούμενα έτη. Έλαβε υπόψη όχι μόνον τη συνάφειά τους για την άσκηση βιώσιμης δημοσιονομικής και κοινωνικοοικονομικής πολιτικής στην Ιταλία, αλλά και τη συμμόρφωσή τους με τους κανόνες και τις κατευθύνσεις της Ένωσης. Αυτό αντικατοπτρίζει την ανάγκη ενδυνάμωσης της συνολικής οικονομικής διακυβέρνησης της Ένωσης, μέσω της συνεκτίμησης στοιχείων σε ενωσιακό επίπεδο κατά τη διαμόρφωση μελλοντικών εθνικών αποφάσεων.
- (33) Υπό το πρίσμα της αξιολόγησης αυτής, το Συμβούλιο εξέτασε το πρόγραμμα σταθερότητας του 2019 και η γνώμη του¹⁰ αποτυπώνεται ιδίως στη σύσταση 1.
- (34) Υπό το πρίσμα της εμπεριστατωμένης επισκόπησης της Επιτροπής και της εν λόγω αξιολόγησης, το Συμβούλιο εξέτασε το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων του 2019 και το πρόγραμμα σταθερότητας του 2019. Οι συστάσεις του βάσει του άρθρου 6 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 αποτυπώνονται στις συστάσεις 1 έως 5 κατωτέρω. Οι εν λόγω συστάσεις συμβάλλουν επίσης στην εφαρμογή των τεσσάρων πρώτων συστάσεων σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ. Οι δημοσιονομικές πολιτικές που αναφέρονται στη σύσταση 1 συμβάλλουν, μεταξύ άλλων, στην αντιμετώπιση των ανισορροπιών που συνδέονται με το υψηλό δημόσιο χρέος.

ΣΥΝΙΣΤΑ στην Ιταλία να λάβει μέτρα το 2019 και το 2020 προκειμένου:

1. Να διασφαλίσει, το 2020, ονομαστική μείωση των καθαρών πρωτογενών δημόσιων δαπανών κατά 0,1 %, ποσοστό που αντιστοιχεί σε ετήσια διαρθρωτική προσαρμογή ύψους 0,6 % του ΑΕΠ. Να χρησιμοποιήσει τα έκτακτα έσοδα για να επιταχύνει τη μείωση του δείκτη χρέους της γενικής κυβέρνησης. Να ελαφρύνει τη φορολόγηση της εργασίας, μεταξύ άλλων με τη μείωση των φορολογικών δαπανών και τη μεταρρύθμιση των παρωχημένων κτηματολογικών αξιών. Να καταπολεμήσει τη φοροδιαφυγή, ιδίως με τη μορφή μη έκδοσης τιμολογίων, μεταξύ άλλων ενισχύοντας

⁹ SWD(2019) 1011 final.

¹⁰ Δυνάμει του άρθρου 5 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου.

την υποχρεωτική χρήση των ηλεκτρονικών πληρωμών, επίσης και μέσω χαμηλότερων νομίμων ορίων για τις πληρωμές σε μετρητά. Να εφαρμόσει πλήρως τις προηγούμενες συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις, με σκοπό τη μείωση του μεριδίου των συντάξεων γήρατος στις δημόσιες δαπάνες και τη δημιουργία χώρου για άλλες κοινωνικές δαπάνες και δαπάνες που ευνοούν την ανάπτυξη.

2. Να εντείνει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας. Να διασφαλίσει ότι οι ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας και η κοινωνική πολιτική συνδυάζονται αποτελεσματικά και προσεγγίζουν κυρίως τους νέους και τις ευάλωτες ομάδες. Να υποστηρίξει τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας μέσω μιας συνολικής στρατηγικής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες παιδικής φροντίδας και μακροχρόνιας περίθαλψης. Να βελτιώσει τις εκπαιδευτικές επιδόσεις, μεταξύ άλλων μέσω επαρκών και στοχευμένων επενδύσεων, και να προωθήσει την αναβάθμιση των δεξιοτήτων, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων.
3. Να εστιάσει τη σχετική με τις επενδύσεις οικονομική πολιτική στην έρευνα και την καινοτομία, καθώς και στην ποιότητα των υποδομών, λαμβάνοντας υπόψη τις περιφερειακές ανισότητες. Να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης, μεταξύ άλλων με την επένδυση στις δεξιότητες των δημοσίων υπαλλήλων, με την επιτάχυνση της ψηφιοποίησης και με την αύξηση της αποδοτικότητας και της ποιότητας των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών. Να αντιμετωπίσει τους περιορισμούς στον ανταγωνισμό, ιδίως στον τομέα του λιανικού εμπορίου και των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, επίσης μέσω νέου ετήσιου νόμου περί ανταγωνισμού.
4. Να μειώσει τη διάρκεια των αστικών δικών σε όλες τις βαθμίδες της δικαιοσύνης, μέσω της επιβολής και του εξορθολογισμού των δικονομικών κανόνων, περιλαμβανομένων των υπό εξέταση από τον νομοθέτη. Να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης της διαφθοράς, μέσω της μεταρρύθμισης των δικονομικών κανόνων, ώστε να μειωθεί η διάρκεια των ποινικών δικών.
5. Να προωθήσει την αναδιάρθρωση του ισολογισμού των τραπεζών, ιδίως για τις τράπεζες μικρού και μεσαίου μεγέθους, με τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού, τη συνέχιση της μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων και τη διαφοροποίηση της χρηματοδότησης. Να βελτιώσει την εξωτραπεζική χρηματοδότηση για μικρότερες και καινοτόμες επιχειρήσεις.

Βρυξέλλες,

*Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος*